

Araştırma Makalesi ♦ Research Article

Sosyolojiye Çağrı: Sahayı Deneyimlemenin Düşünümselliği Üzerine

Invitation to Sociology: On the Reflexivity of Experiencing the Field

Adem SAĞIR*

ID 0000-0003-0763-0518

MAKALE BİLGİSİ

Başvuru tarihi: 22 02 2021
Düzeltilme tarihi: 10 03 2021
Kabul tarihi: 06 04 2021
Yayınlanma tarihi: 15 04 2021

Anahtar Kelimeler:

Sosyoloji
Kemal Tahir
Marxizm
Sosyalizm
Toplum

ÖZ

Bu çalışma sosyoloji bölümünde okuyan öğrencilerin sosyolojiyle kurdukları zihinsel temasların deşifre edilme kaygısını taşımaktadır. Çalışmanın kurucu varsayımı sosyolojiyle temaslı bireyin zihninde sosyolojinin yarattığı "hayaletlere" ulaşmaktır. Hayalet kavramı, sosyolojinin zihinde yarattığı gölgelere atıf yapar. Bu atıf, kişinin sosyoloji eğitimine başladıktan sonraki zihinsel örüntülerini içerir. Bu örüntülerin yansımalarına ulaşmak için çalışmada veri analizinde yorumlayıcı fenomenoloji yaklaşımı tercih edilmiştir. Araştırma verilerinin toplanması katılımcılarla yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmelere dayanmaktadır. Çalışmada örneklem olarak *Sosyolojiye Giriş* ve *Uygulamalı Sosyolojik Çalışmalar* derslerini almış 1.sınıf ve 2. sınıf sosyoloji öğrencileri seçilmiştir. Çalışmada katılımcıların daha önceden öğrenmiş oldukları bilgilerin harekete geçirilmesi amaçlanmıştır. Bu harekete geçirme sırasında sosyolog adaylarının sosyoloji bilgisine duydukları inanç ve o bilginin nasıl kullanılabileceğini deneyimlemeleri, sosyolojiye attikleri niteliğin resmedilmesi için zihnin hazırlanma aşaması olarak düşünülmüştür. Anlatılar doğrudan toplumsal alanın kendisiyle ilişkili üretilmiştir. Sosyolojik bilginin çoklu perspektifler üretebilme becerisinin anlatılara için sunulması amaçlanmıştır. Bu içermenin kullanılmasındaki temel kaygı, katılımcıların zihinlerinde yer alan sosyoloji bilgisinin işlevselliğini ve neye benzediğini dışa çıkarmaktır. Bu bağlamdan hareketle katılımcılara "*sosyoloji sizin için nasıl bir anlama sahip?*" sorusu sorulmuştur. Katılımcılardan A4 kâğıda resim çizmeleri istenmiştir. Elde edilen resimler, yorumlayıcı fenomenolojik analiz yaklaşımıyla çözümlenmiştir.

ARTICLE INFO

Received: 22 02 2021
Received in revised form: 10 03 2021
Accepted: 06 04 2021
Published: 15 04 2021

Keywords:

Sociology
Kemal Tahir
Marxism
Socialism
Society

ABSTRACT

This study is concerned with the deciphering of the mental contacts that the students of the sociology department establish with sociology. The founding assumption of the study is to reach the "ghosts" created by sociology in the mind of the individual who is in contact with sociology. The concept of ghost refers to the shadows that sociology creates in the mind. This reference includes the mental patterns of the person after beginning their sociology education. In the data analysis of the study, the interpretive phenomenology approach was preferred. Research data were collected through semi-structured interviews with the participants. First and second-year sociology students who took the *Introduction to Sociology* and *Applied Sociological Studies* courses were selected as the sample in the study. In the study, it was aimed to stimulate the information that the participants learned before. During this stimulation, sociologist candidates' belief in sociological knowledge and experiencing how that knowledge can be used was considered as the stage of preparing the mind to depict the quality they attribute to sociology. The narratives have been produced directly related to the social sphere itself. It is aimed to present the ability of sociological knowledge to produce multiple perspectives inherently in narratives. The main concern in using this inclusion is to reveal the functionality of sociological knowledge in the minds of the participants and what it looks like. In this context, the participants were asked "What does sociology mean to you?". Participants were asked to draw a picture on an A4 paper. The pictures obtained were analyzed with the interpretive phenomenological analysis approach.

* Doç. Dr., Karabük Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, ✉ ademsagir@karabuk.edu.tr

1 Giriş

Sokrates bundan iki bin beş yüz yıl önceleri “*Kimdir İnsan? İnsan Nedir?*” diye sormuş; Agora’daki gönüllü öğrencileri, “*bunu bilmeyecek ne var(?), iki ayaklı, tüysüz bir yaratık!*” demişler. Ertesi gün, Pazaryerine tüyleri yolunmuş bir horozla gelen Sokrates, canlı hayvanı ortalık yere dikip sorusunu yinelemiştir: “*İnsan dediğiniz böyle bir şey miydi?..*” (Tekeli, 2001; Güvenç, 1996; Sağır, 2012). Sokrates’in o gün sorduğu “*İnsan nedir? Doğası nedir?*” sorusunu çözmeye hatta belki anlamaya başladığımızda, sosyoloji biliminin nelliğini de sorgulamaya başlamış oluruz (Sağır, 2012). Sosyoloji en genel ifadesiyle “*toplumbilimi*” olarak akılda kalır. Sosyoloji bölümüne kayıtlı her öğrencinin üniversitedeki eğitimine başladığında “*sosyolojiye giriş*” dersinde ilksel önermeyi öğrendikleri muhakkak. Muhtemel bu önerme sosyolog (aday)lar(ı) için en sık duyulan ifade olma özelliğine sahip olmasının yanı sıra hayat boyunca da zihinde taşınan en temel betimlemedir. Sosyolojiye bu anlamını yükleyen temel nitelik, kuşkusuz disiplinize edildiği ilk günden bugüne toplumla/insanla ilişkili olgular üstünde yarattığı düşünümsel etkilerdir. Düşünümsellik, sosyolojinin derinlerde olağan hayatın dışında bir “*rahatsız ediciliğiyle*” karakterize edilir. Bourdieu’nun (2012) “*nesneleştirilen öznenin bilimsel nesnelleştirilmesi*” olarak tanımladığı düşünümsellik, araştırmacının sahayla kurduğu ilişkide takındığı eleştireliliğin kendisidir. Böylece düşünümsellik, “*araştırma nesnesi, araştırma ve araştırmacının da dahil olduğu sahada gerçekleşen her türlü pratiğin sosyolojik analizinin kesintisiz sürdürülmesini ve denetimini ya da kontrolünü gerekli kılan bilimsel bir tavır*” (Bourdieu & Wacquant, 2003: 40) olmaktadır. Sosyoloji düşünümsellik ilkesi sayesinde toplumsal dünyayı çıplak ve yalın haliyle görebilmektedir (Esgin, 2015: 196). Bu haliyle aslında sosyolojinin bireye bir “*deli gömleği*” giydirdiği (Sağır, 2012), bu delilik halinin Bourdieu’nun “*rahatsız ediciliğiyle*” (Bourdieu, 2018: 23) aynı paralelde ilerlediği görülür. Böylece öncesi ve sonrasıyla sosyoloji eğitimine başlayan aday için potansiyel olarak yerinden edilmeyi gündeme getirir. Yerinden edilme hali, sabitliklerin sorgulanmaya başlamasından ziyade kişinin “*ben neredeyim?*” sorusunu kendine sorma haliyle ilişkilidir. Neredelik, sosyolojinin düşünme pratiği içerisinde taşıdığı soyut *eleştirelilik* halini tercüme eder. Yerinden edilme hali aynı zamanda “*toplumun dayattığı ön kabullerden, ideolojilerden ve basmakalıp genel geçer kanaatlerden arınma*” (Koytak, 2014) ritüelidir. Sosyolojinin sanayi çağının bilimi olması ve modern toplumu kurucu ilkelerini tartışması eleştireliliğinin beslendiği tarihsel geçmişi göstermesi bakımından önemlidir. Comte’ un sosyolojiyi icadından günümüze geçen tarihsel süreçte eleştirelilik vasfı, kurucu ilkedden sosyolojiyi inşa edici ve koruyucu işleve evrilmiştir. Bu, sosyolojinin eleştirel bağlamını kendine yönelttiği yeni bir tanımsallığın başlangıç noktasını göstermektedir.

Felsefeyle bütünleşik bir çağda “*toplumsal/sosyal felsefe*” şeklinde üretilen düşünceler (Duverger, 2002), 17. yüzyılda Descartes’ ın ve Bacon’un pozitivist paradigmayı besleyen yöntemsel tartışmaları çerçevesinde bir *bilim olma ideası* ile kendisini farklılaştırmaya ve sosyal bilimlerin merkezine yerleşmeye başlamıştır. Sosyoloji adıyla özgünleştirilmiş bu yeni anlayış, ilk dönem felsefeyle iç içeliğe sahip niteliğiyle Saint Simon ve Auguste Comte, arkasından disiplinleşmesinde kurucu isim olmasıyla Emile Durkheim, devrimsel yöntemiyle Max Weber ve Karl Marx tarafından sistematik hale getirilmiştir. Böylece sosyoloji doğa bilimlerinin kullandığı yöntemsel argümanlardan üretilen yeni bir bilimsellik ve bilim olma iddiasıyla (Hekman, 1999) sosyal bilimlerin başat aktörü konumuna yükselmiştir. Sosyolojinin hikayesinde iki önemli kırılma noktasından birisi felsefeden kopuşsa, diğeri de kuşkusuz teolojiden kopuşu olmuştur. Bu bağlamda Auguste Comte’ un Pozitif Felsefe Dersleri’ ni (2015) sosyolojiyi felsefeden ayırıştırma, Emile Durkheim’ ın Din Sosyolojisi üzerine yaptığı çalışmaları da (2011; 2015) sosyolojiyi teolojiden ayırıştırma çabasının bir yansıması olarak okumak mümkündür. Sosyolojinin modern dünyanın bilimi olduğu iddiası, klasik olarak Aydınlanma’ nın “*akıl*” ve “*din*” ilişkisinde yönünü akıl kavramına döndürmesiyle yakından alakalıdır. Kant, insanları “*akıllarını kullanma cesaretini göstermeye*” davet eder (Kant, 1982). Benzer bir daveti sosyolojinin köklerinde buluruz. Sosyoloji “*aklı*”, sosyal olayları “*salt sosyal olay*” oldukları için dikkate alırken, metodolojik perspektif olarak da açıklama ve betimleme yöntemlerini kullanır ki bu anlamda sosyoloji Weber’ e çok şey borçludur (Özlem, 2017). Böylelikle sosyoloji kendisini siyaset biliminin uygulayıcı pratiğinden, felsefenin sonu gelmeyen sorular ağından ve teolojinin ise iyi-kötü, günah-

sevap kaygısından ayırıştırarak var olma biçimi üretir. Bu bağlamda sosyolojinin kendisine özgü mottosu *"toplumu paranteze alma cesaretini göster"* olmaya eşdeğerdir.

Sosyolojinin pozitivist karakterinin sınırları ya da kabul edilebilirliği, geçtiğimiz yüzyılda yoğun tartışmaların gündeminde olmuştur. Bu eleştirilerin odağında doğa bilimlerin yöntemlerinin sosyolojiye uyarlanamayacağı düşüncesi yer almaktadır. Alman geleneğinde Rickert ve Dilthey' in öncülüğünü yaptığı eleştiriler, toplumsalın doğasında tarihsellik ve değer yer aldığı fikri üzerinden gelişmiştir. Popper' ın doğrulanabilirlik yerine yalınlanabilirliği kullanması da benzer eleştirilerin felsefi arka planını besleyen temel tartışma gündemleriydi (Hira, 2000: 86). Thomas Kuhn' un (2003) paradigmaların çarpışma alanı olarak gördüğü bilim tarihi tartışmaları ve Paul Feyerabend' in (2012) akli ve yöntemsel dayatmayı (Feyerabend, 2020) reddettiği anarşist bilgi kuramı da pozitivism eleştirisinde öncü metinler olmuştur. Ancak sosyolojinin pozitivist yönüne yapılan her türlü eleştirinin, onun *bilim olma iddiasını zayıflatmadığını* aksine güçlendirdiğini iddia etmek mümkündür. Bu iddia, sosyolojinin günümüzde bir meslek olarak tanımlanması kaygısıyla ve ona pratik dünyanın ortasında yer açabilme çabasıyla temellendirilebilir durmaktadır. Sosyolojinin meslek olma kaygısı, daha çok güncel problemlerin artışı ve yeni istihdam alanlarının oluşturulması ile doğrudan ilişkilidir. Küresel dünyanın iç içe giren yapıları, teknolojinin toplumlar üzerinde artan baskısı, birbirine benzeşmeye başlayan kültürler, dünya üzerinde yükselen çevre tartışmaları, yerinden edilmiş sığınmacı/mülteci/göçmenler vb. gibi birçok olgu da aslında sosyolojinin güncel pratikleri kavraması gerektiğinden yola çıkarak bu iddiayı güçlendirmektedir. Aslında sosyoloji, pratik bir bilim olarak doğduğu yıllarda Avrupa' da önemli bir misyon üstlenmişti. Bu bağlamda sosyolojinin amacı, sanayileşmenin yarattığı problemlerin bir fotoğrafını çekebilme ve o güne kadar yaşanmamış olaylara/olgulara odaklanmaktı (fabrikalaşma, işçi sınıfı, yabancılaşma, yoksulluk, varoşlar vb). Bu fotoğraf, aynı zamanda bir durum tespiti yapmayı içermekle birlikte sosyolojinin deskriptif karakterinin de ana temasını oluşturmaktaydı. Buna göre sosyoloji, bir *"toplum mühendisliği"* olarak toplumun şekillendirilmesinden çok, sorunlarının tespitine yönelik çalışmalar yapacaktı. Nitekim *Emile Durkheim, Karl Marx ve Max Weber' in* klasik teorileri çok belirgin bir şekilde kendisini bu noktada temellendirmişti (Sağır, 2014a).

Avrupa' daki sosyoloji tarihiyle aynı paralele ilerlemesine rağmen Türkiye' de sosyolojinin toplum yerine devlete odaklanmış olması, Türk sosyolojisini farklılaştırmaktadır. Sosyoloji, Osmanlı Devleti' nin çöküş sürecinde siyasi çalkantıların etkisiyle sarsılan bir toplumsal alanda *"toplum mühendisliği"* şeklinde kullanılmış ve devletin, devletle birlikte de toplumun yeni baştan tasarlanmasını öngörmüştü. Bu tasarım çabası, Ziya Gökalp' in Türkiye Cumhuriyeti' nin kurucu figürü olarak belirmesi ve önerdiği prensiplerin bir parti programı olarak kuruluş felsefesinde kemikleşmesi ile dışa yansımıştır (Sağır, 2012b). Türk sosyolojisi için bu bağlam kabul edildiğinde toplum mühendisliği olarak Türkiye' de sosyoloji, *"görünenin arkasındakine değil, görünene ya da görünmesi istenene odaklanmayı"* (Esgin, 2015: 204) bir misyon olarak kabul etmiştir. Genellenebilir olmamakla birlikte bu tespit, Türk sosyoloğunun bir *"misyoner"* tipolojisiyle hareket ettiğini ileri sürmek için kullanışlı durmaktadır. Böylece Türk sosyolojisi, sıklıkla *"siyasetin tam ortasında"* yer almış ve *"siyasilerin toplumu dönüştürücü misyonunu taşıyan bir disiplin algısı"* oluşturmuştur. Esgin' in (2015) ifadesiyle aslında *"egemen ideolojik dönüşümlere göre kendini tesis eden bir sosyoloji ile karşı karşıya"* olduğunu söylemek yerinde olacaktır. İdeolojik dönüşümlere açık doğası ve politik alanın merkezinde yer alma dürtüsüyle Türkiye' de genel geçer *"milliyetçi/muhafazakâr"* bir sosyoloji ekolünün *"ön plana çıktığı ya da çıkartıldığı"* ve bunun sıklıkla da iktidarlar tarafından da bir *"mühendislik icrası olarak"* desteklendiği görülmektedir. Türk sosyolojisinin bu karakteri, *"merkezde"* ve *"çevrede"* olmakla ifadelendirilebilir dururken, aynı zamanda ekoller arasında gittikçe keskinleşen *"duvarlara"* da atıf yapmaktadır. Aslında bu gerçekliği, Türk sosyolojisinin *"büyük kapatılma"* sı olarak okumak mümkündür. Büyük kapatılmayı meşrulaştıran durum, kendine ait *"klanlarla"* ilerleyen bir bilgi üretme sürecinin yaygınlık kazanmasıdır. *"Epistemik klan"* ın kendine özgü referans kaynakları ve çalışma konuları olmakla birlikte, içine dahil olduğunda *"kutsallaştırılmış bir bilim cemaati"* aidiyetliği de üretmektedir. İçerisine girilmenin kimi zaman aynı ekol içerisinde üniversite eğitimi almaktan kimi zamansa belli kabul ritüellerini yerine getirmekten

geçtiği törenselle bir varoluşla kendisini kuran *epistemik klan*, Türk sosyolojisinin derinlikli bir bilgi üretmesinin ve dünyaya genel/geçer bir teori geliştirme çabasının önünde engelleyici olmaktadır. Günümüzde daha belirgin sınırlarıyla görünürlüğü artan epistemik klanların, kimi zaman “teoloji” ye, sıklıkla ise “siyasete” yaklaştığı, toplumsal olayları ve durumları sosyolojinin disiplin mantığı dışında toplum mühendisliği gündemiyle ele aldığı tarihsel geçmişini yeniden inşa etmektedir. Böylece Türkiye’de sosyoloji, mühendislik kurmacaları üzerinden siyaset bilimine, “iktidar-bilimi” mottosuyla ideal toplumun “inşa edilme” çabalarına, “ahlak” ve “din” eksenli araştırma/tartışma gündemleri üzerinden ise teolojiye kaymaya başlamıştır (Sağır, 2019). Kuşkusuz bu ayrışmalar, sosyolojinin doğasından uzaklaşmaya neden olmakta ve “büyü bozumu” adını verdiğimiz yeni bir durumun kronikleşmesine kaynaklık etmektedir. Böylece Türk sosyoloji için sunulan büyük kapatılmanın aslında sosyolojinin büyüünün bozulduğu bir çağdan çıkılmadığı gerçekliğini belirginleştirmektedir.

1.1 Bu çalışma ne yaptı?

Bu çalışma sosyoloji bölümünde okuyan öğrencilerin sosyolojiyle kurdukları zihinsel temasların deşifre edilme kaygısını taşımıştır. Çalışmanın kurucu varsayımı Giddens’ ın (2008) “*bir fincan kahvede çoklu dünyalar için*” metaforunun ne kadar güçlü olduğu argümanından hareketle, sosyolojiyle temashı bireyin zihninde sosyolojinin yarattığı “hayaletlere” ulaşmaktır. Hayalet kavramı, sosyolojinin zihindeki yansımalarına/gölgelerine atıf yapar. Bu atıf, kişinin sosyoloji eğitimine başladıktan sonraki zihinsel örüntülerini içerir. Bu örüntülerin yansımalarına ulaşmak için çalışmada veri analizinde yorumlayıcı fenomenoloji yaklaşımı tercih edildi. Fenomenolojik yaklaşımın tercih edilmesindeki temel neden, fenomenolojinin katılımcıların araştırılan konu ile ilgili deneyimleri açık bir şekilde dışı yansıtılabilmelerini önermesidir (Creswell, 2020). Deneyimleri anlamlı bir çerçeveye bütünleştiren bir yaklaşım biçimi olarak (Smith, Flowers, & Larkin, 2009) fenomenolojide kurucu öge “fenomen” kavramıdır. Deneyim “dünyayla etkileşim kurarken başımıza gelen şeyler, yani olan bitenlerle ilgili kişinin algılarıyla bunları özümseme ve anlaşılır hale getirme çabasının ortak ürünü” (Bauman, 2021) iken, fenomen “zihin tarafından algılanan nesne, olay veya olgulardır” (Çarpar, 2020: 694). Bu çalışmada fenomen “sosyoloji bilgisi” olarak seçilmiştir. Fenomenolojik yaklaşımın doğasına uygun bir şekilde sosyoloji bilgisinin katılımcıların “zihinlerinde nasıl deneyimlendiği” veya “zihinlerinde dünyayı nasıl anlamlandırdıklarının” (Cevizci, 1999) keşfedilmesi önemsenmiştir. Çalışmada katılımcıların deneyimleriyle “sosyoloji bilgisi” arasında kurulan ilişkinin gerekçesi fenomenin *gündelik hayatın akışkanlığı içerisinde kişilerarası etkileşimlerle yaratılan ve yeniden üretilen dinamik bir doğasının olmasıyla* (Slattery, 2007; Tatlıcan, 2011) temellendirilmiştir. Veri analizinde yorumlayıcı fenomenolojinin tercih edilmesinin arkasında yatan kaygı araştırmacının kendi ilgisini katarak da adı geçen fenomeni (sosyoloji bilgisi) yorumlama isteğidir (Smith, Flowers & Larkin, 2009). Böylece yorumlayıcı fenomenolojik analiz yöntemi, araştırmacı için iki farklı bağlama sahip olduğu için cezbedicidir. İlki katılımcıların dünyalarını anlamlandırmaya çalışması, diğeri ise araştırmacının kendi dünyalarını anlamaya çalışan katılımcıları anlamaya çalışmasıdır (Smith, Jarman & Osborn, 1999). Çalışmanın sosyoloji bilgisi gibi oldukça genellenebilir bir fenomeni seçmesi yorumlayıcı fenomenolojik analizin aynı zamanda tümevarımsal bir yönü olmasıyla yakından ilişkilidir. Hipotezler yoktur ancak veri toplama ve analiz etmeye dair tümevarımsal bir yaklaşım mevcuttur (Pietkiewicz & Smith, 2014). Yorumlayıcı fenomenolojik analizin araştırmacının kendisiyle ilişkilendirilmiş doğasında karşılıklı etkileşimlerin bulunması önemlidir. Çünkü bu haliyle araştırmacı katılımcıların ifade ettiklerinden hareketle sadece zihinsel olanı değil duygusal yönelimleri de yorumlamaktadır. Karşılıklı etkileşimlerde araştırmacının dünyayı nasıl algıladığı ve hayata dair yönelimleri de kendisinde yer bulur. Ancak araştırmacının ürettiği analizin her zaman katılımcının deneyiminin bir yorumu olmaktadır (Smith & Osborn, 2004).

Araştırma verileri katılımcılarla yarı-yapılandırılmış görüşmelerle ve deneysel bir tasarım tekniğiyle toplanmıştır. Çalışmada örneklem olarak *Sosyolojiye Giriş ve Uygulamalı Sosyolojik Çalışmalar* derslerini almış 1. sınıf ve 2. sınıf sosyoloji bölümü öğrencileri seçilmiştir. Çalışmada katılımcıların daha önceden öğrenmiş oldukları bilgilerin harekete geçirilmesi amaçlanmıştır. Bu harekete geçirme sırasında katılımcıların sosyoloji bilgisine duydukları inanç ve o bilginin nasıl kullanılabileceğini

deneyimlemeleri, sosyolojiye atfettikleri niteliğin resmedilmesi için zihnin hazırlanma aşaması olarak düşünülmüştür. Anlatılar doğrudan toplumsal alanın kendisiyle ilişkili üretilmiştir. Sosyolojik bilginin çoklu perspektifler üretebilme becerisinin anlatılara içkin sunulması amaçlanmıştır. Bu içermenin kullanılmasındaki temel kaygı, katılımcıların zihinlerinde yer alan sosyoloji bilgisinin işlevselliğini ve neye benzediğini dışa çıkarmaktır. Bu bağlamdan hareketle katılımcılara “*sosyoloji sizin için nasıl bir anlama sahip?*” sorusu sorulmuş ve katılımcılardan A4 kâğıdına resim çizmeleri istenmiştir. Aynı soruyla ilişkili olarak çizdikleri resimlerle ilişkili anlatımlar yapmaları beklenmiştir. Elde edilen resimler, yorumlayıcı fenomenolojik analiz yaklaşımıyla çözümlenmiştir.

2 Bana Sosyolojinin Resmini Çizebilir misin?

Çalışma X Üniversitesi’nde Sosyoloji Bölümü’ne kayıtlı 1. Sınıf ve 2. Sınıf öğrencilerle yürütülmüştür. Araştırmada sınıf yarı deneysel alan olarak düşünülmüş ve sınıf içi bir etkinlik olarak resim çizme tekniğiyle veriler toplanmıştır. Çalışma 1.sınıf öğrencilerine bahar döneminde uygulanmıştır. Çalışmanın bahar döneminde uygulanmasının nedeni öğrencilerin “*Sosyolojiye Giriş*” dersini güz döneminde almış olmalarıdır. 2.sınıf öğrencilerine ise “*Uygulamalı Sosyolojik Çalışmalar*” dersini aldıkları güz döneminde uygulanmıştır. Çalışmada sınıf, cinsiyet vb. hiçbir değişken kullanılmamış, fenomenolojik çalışmanın ruhuna uygun bir biçimde öğrencilerin zihinsel dünyalarına odaklanılmıştır ve toplumsal kısıtlardan uzak durulmuştur. Çalışmanın odağında sosyolojiyle karşılaşan öğrencilerin deneyimleriyle zihinlerini nasıl birleştirdiklerini görünür kılama çabası yer almaktadır. Çalışmada 129 adet resim görseli elde edilmiştir (129 Katılımcı). Bu resimlerden 20’sinde yazı kullanılmamışken, geri kalan 109 (109 Katılımcı) resimde farklı uzunluklarda sosyolojiyi betimlemeye dönük yazılar yer almıştır. Veri olarak kabul edilen resimler ise (42 Katılımcı-resim) iki uzman aracılığıyla gözden geçirilmiş ve araştırmacının da katkısıyla “*Sosyolojik Bilme Biçimi*” şeklinde temel bir kategoriyle çerçevelendirilmiş ve bu kategori altında 6 alt tema oluşturulmuştur.

Tablo 1. Resimlerin Kategorileştirilmesi

Kategoriler	Alt Kategoriler	Sayı	Yüzde
Sosyolojik Bilme Biçimi	Damla/Metafizik	5	%12
	Akıl/Rasyonalite	6	%14,2
	Kategorileştirme	5	%12
	Doğruluk/Kesinlik	5	%12
	Açma/Aydınlanma	9	%21,3
	Protest Tavır	12	%28,5

Tabloda yer alan kategorileştirmeyle ilişkili olarak ön plana çıkan noktaları şu şekilde betimlemek mümkündür. Sosyolojik bilme biçimi kategorisi, sosyolojinin bilimselliğiyle ve yöntemiyle ilişkili olarak tasarlanmıştır ve doğrudan katılımcıların deneyimleriyle ilişkilendirilmiştir. Bu kategori *damla/metafizik, akıl/rasyonalite, kategorileştirme, doğruluk/kesinlik, açma/aydınlanma ve protest tavır* şeklinde 6 alt temaya ayrılmıştır. Suyun damla olarak görselleştirildiği resimlerde su, doğal özellikleri olan arındırıcı ve temizleyici gücünden çok “*birlik*” ve “*bütünleşme*” yi temsil etmesi bağlamında yorumlanmıştır. Burada damlanın doğrudan metafizik bir bilme ve inançla ilişkilendirilerek anlamlandırılmıştır. Böylece katılımcıların damla ile aşkın olma halini deneyimledikleri yorumlanmıştır. Akıl alt temasında sosyolojinin rahatsız ediciliğine gönderme yapan “*düşünmek*” ve “*sorgulamak*” eylemlerinin kullanılması dikkat çekici bulunmuştur. Kategorileştirme temasında katılımcıların çizdikleri resimlerde istatistiksel olarak sosyolojide kullanılan birtakım diyagramları tercih etmeleri anlamlı bulunmuştur. Katılımcılar sosyolojiyi bu diyagramlar üzerinden anlatmışlardır. Doğruluk/kesinlik alt temasında ise öğretmen, tahta ve sıralarla temsil edilen sınıf içi sosyoloji eğitimi görseli kullanılmakla birlikte, katılımcılar tarafından sınırları belirli ve keskin bir bilme biçimi ön plana çıkartılmıştır. Açma/aydınlanma kategorisinde ise anahtar ve göz/el görsellerinin sıklıkla kullanıldığı tespit edilmiştir. Protest tavır, anlatı ve gündelik hayat temalı resimlerdeki vuruculuk, her resmin farklı bir söylemi içermesi olmuştur. Protest

tavırda, çizilen resimlerde kullanılan “sorgulama”, “kalıp yargılardan kurtulma”, “özgürlük” ve “kırılan zincirler” gibi toplumsal uzaklaşmalar ön plana çıkmıştır.

2.1 Sosyolojik Bilme Biçimlerinin Doğası

Milan Kundera, *Perde* isimli romanında¹ Cervantes ile ilgili “dünyanın önüne efsanelerle örülmüş sihirli bir perde asılıdır. Cervantes, Don Kişot’ u yolculuğa çıkarıp perdeyi yırtmaya yollamıştır. Dünya kendisini sıkıcılığının tüm komik çıplaklığıyla o gezgin şövalyeye açmıştır” ifadelerini kullanır. Bauman Kundera’ dan (2015) aktardığı bu ifadelerin odak noktasının aslında sosyoloji mesleğini icra edenlerin ruh haliyle ortak olduğunu söyler. Bauman’a göre sihirli perde imgesi ve perdenin parçalanması, sosyoloji mesleğini yerine getirenlerin iş tarifine son derece uygundur (2021: 28):

“Bitmek bilmez yeniden yorumlama uğraşlarını harekete geçirmek için ‘önyargıların oluşturduğu perdeyi’ delmek, insanların yarattığı ve yaratmaya devam ettiği dünyayı ‘sıkıcılığının tüm komik çıplaklığıyla’ incelemeye açmak, bu sayede içine savruldukları karanlıktan insanları çıkarabilecek potansiyel yeni yollar çizmek ve aslında beşerî özgürlük alanını genişletip geriye dönerek tüm bu çabanın kendisini insanlığı özgürleştirmeye dönük kurucu eylemler olarak açığa vurmak demektir.”

Çalışmanın bu bölümünde resim ve resimleri yazıyla betimleyen katılımcıların görüşleri analiz edilmiştir. “Sosyolojik bilme biçimi” olarak belirlenen ana kategorinin alt temaları katılımcıların resimleri ve resimleri anlatırken kullandıkları söylemlerden hareketle oluşturulmuştur. Resim kullanılmıştır çünkü resim, zihinsel deneyimlerin dışa yansıtılmasında güçlü bir araç olarak düşünülmüştür. Resim bu gücünü ise yazıya başvurmadan salt çizimleri kullanarak yapmasından almaktadır.

2.1.1 Akıl/Rasyonalitenin Kurduğu Sosyolojik Bilgi

Rasyonalite, akla uygunluk anlamında kullanılır. Kelimenin eylem halinde düşünmek, muhakeme etmek, nedensel düşünmek alt pratikleri mevcuttur (Kutlu, 2013). Sosyolojik bilginin akla uygunluğunun gündeme gelişi, kuşkusuz pozitivist gelenekle yakından ilişkilidir. Bu bağlamda sosyoloji bilgisinin iki farklı deneyimlenme biçimi vardır. Teorik olarak Comte ve Durkheim’ den beslenen ve topluma ait olanı bireyin üstünde bir yere yerleştiren yöne karşılık gelir. Diğer taraf ise sahayla ilişkilidir ve saha da araştırma konusunun nesneleştirilmesiyle alakalıdır. Nesneleştirme pratiği, Durkheim’ a (2019) göre toplumsal olguları şeyler gibi düşünerek gerçekleştirir. Durkheim’ ın şeyden kastettiği, gözlemlenebilen / kendini gözleme sunan araştırmanın nesnesidir. Ona göre toplumsal olguları dış şeyler olarak incelemek sosyolojinin yöntemsel doğası için zorunluluktur. Bir sosyolog araştırma nesnesini kendi dışında analiz etmelidir. Bir başka deyişle toplumsal olguları kendi dışında bir şey gibi ayırarak ele almalıdır. Bunu da ancak araştırma nesnesinin izole edilmesiyle gerçekleştirmek mümkündür. Bourdieu’ ya (2013) göre sosyoloji gizlenmiş olanı ortaya çıkarır. Böylelikle şeylerin büyüsunü bozar. Bourdieu’ da toplumu şeyler gibi ele alır. Öte yandan Bourdieu’ ya göre sosyoloji üstük örtük olanı ifşa edip, tahakküme karşı araçlar geliştirir. Ona göre sosyolog toplumsal alanı gözlemlerken, bakış açısı mekânı yeniden inşa eder.

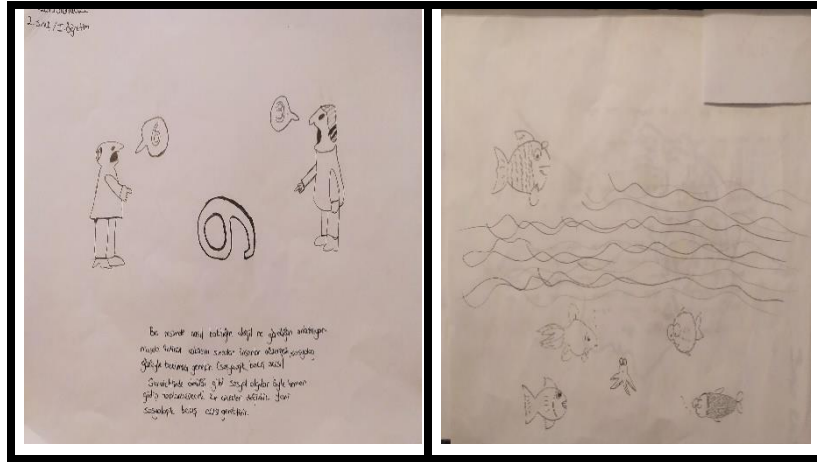
Çalışmanın bu kısımda sınıflanan resimlerde dikkat çeken ortaklık sosyolojiyi “eleştirel düşünmeyle” ilişkilendirilmiştir. “6” ve “9” sayıları etrafında tartışan iki kişiyi resmeden katılımcı için sosyolojiye yüklenen anlam “nasıl baktığı değil, ne gördüğün” önemli söylemi üzerine kurulmuştur (Resim 1). Sosyolojik bakış açısına vurgu yapan katılımcı için sosyoloji evrene farklı bakmanın resmedilmesidir. Katılımcı Gurvich’ ten alıntı yapar: “Sosyal olgular öyle hemen gidip toplanıverecek kır çiçekleri değildir. Yani sosyolojik bakış açısı gerektirir.” Benzer bir yaklaşımın “düşünme” eylemi ve “farklılaşma” söylemini güçlendiren bir diğer resimde masanın üstündeki yarısı su dolu bardağa bakan iki insan görülmektedir. Sosyolojik bilgiye yapılan vurgu “sosyolojik bakış açısıyla” yeniden gündeme getirilir. Sosyolog kendisine yöneltilen “bardağın yarısı boş mu, yoksa yarısı dolu mu?” sorusuna “bardağın içine sinek düşmüş” yanıtını verir. Bu yanıt, sosyolojinin özgünlüğüne yapılan atfi

¹ Milan Kundera, *Perde*, Çev. Aysel Bora, Can Yayınları, 2015.

göstermesi bakımından önemli kabul edilmiştir. Sudan çıkmış balıkla sosyoloğu özdeşleştiren bir diğer resimde (Resim 2) sosyolojiye atfedilen anlam “sudan çıkışa aracı olan sosyoloji bilgisidir.” Bu bilgiyi kullanabilme becerisi ise düşünmekle ilişkilidir

“Günümüzde birçok insan düşünmüyor. Neden diye sorgulamıyor. Düşünmeden anlatılanlara inanıyor ya da öylesine inanmıyor (...) denizden çıkmış olan bir balık var (...) denizden çıkan balık yaşayamaz ama oradaki eylem tamamen düşünmeyi temsil ediyor. Denizin dışındaki balık herkesten farklı (...) biz sosyologlar da diğer insanlardan daha farklı düşünüp daha farklı görüyoruz (...) sosyoloji bize düşünmeyi öğretti” (Katılımcı 2).

Sosyoloji ile düşünme arasında kurulan ilişkisellik “*Sosyolojik Düşünmek*” (2010) isimli çalışmada Bauman tarafından bir güç olarak görülmesi oldukça anlamlı bulunmuş verilerle de tutarlı olduğu tespit edilmiştir. Bauman, sosyolojik düşünmeyi bir sanat olarak kabul eder ve bu sanatın potansiyel sosyolog(a) adayına kazandırdığı temel özellik “*duyarlı olma*” halidir. Benzer bir bağlamın Mills’ in (2007) “*Toplumbilimsel Düşün*” isimli çalışmasında gündeme geldiği görülmektedir. Mills, “*toplumbilimsel düşünün*” sosyolojiye bulaşmış insanlar için bir yetenek olduğunu vurgular. Kişinin zihninin dışındaki dünyada ve kendi benliğinin olup bitenleri anlamasını sağlayacak düşünsel bir niteliktir. Böylece öğrendiği bilgilerden bu amaçlar yararlanabilmek için gelişkin bir düşünce düzeyine çıkabilecek noktaya gelmektedir.

Resim 1. ve 2. Düşünerek Farklılaşma Olarak Sosyolojik Bilgi

Sosyolojiyi hastaglarla anlatan bir diğer resmin odağında 5 farklı söylem vardır. Resimde astronotun görüldüğü kısımda “#sosyolojibilimde”; sokakları gösteren kısımda ise “#sosyolojisokakta”; bir masa etrafında toplanan insanların gündemini “#sosyolojisohtemizde”; bir kitap görselinin ortasında “#sosyolojiheryerde” ve son olarak insan kafasının ortasında yer alan “#sosyolojidüşüncelerimizde” hastagları yer almıştır. Son iki resimdeki görseldeki ortak nokta insan kafası ve kafanın içerisindeki çarklardır. Tek bir kafanın içerisinde dört çarkın yer aldığı ve kulağın “anahtar” olarak betimlenen resimde sosyoloji “*tarihsel süreç içerisinde toplumların gelişmesiyle birlikte insan zihninin gelişimini de gösteren önemli bir disiplin*” olarak yorumlanmıştır. Diğer resimde ise iki insan kafası yer almaktadır. Katılımcının sosyolojiye yüklediği anlamı şu şekilde aktarmıştır:

“Sosyoloji insanlar arasında düşünceyi, bağı anlamamıza yardımcı olur. Toplumdaki sorunları düşünüp, toplumu anlamaya sevk eder. Her bireyin birbirinden farklı olmasından dolayı kişilikleri de farklıdır. Bu da doğal olarak kişiler arasındaki iletişimi etkilemektedir. Yaşanan sorunlar doğrultusunda çözüme ulaşmayı hedeflemektedir” (Katılımcı 34).

2.1.2 Akıl/Rasyonalitenin Kurduğu Sosyolojik Bilgi

Sosyolojik bilginin kategorileştirilmesiyle ilgili oluşturulan alt temanın vurguladığı temel nokta sosyolojik düşünce içerisinde kullanılan bir takım istatistiksel görsellerin uyarlanması

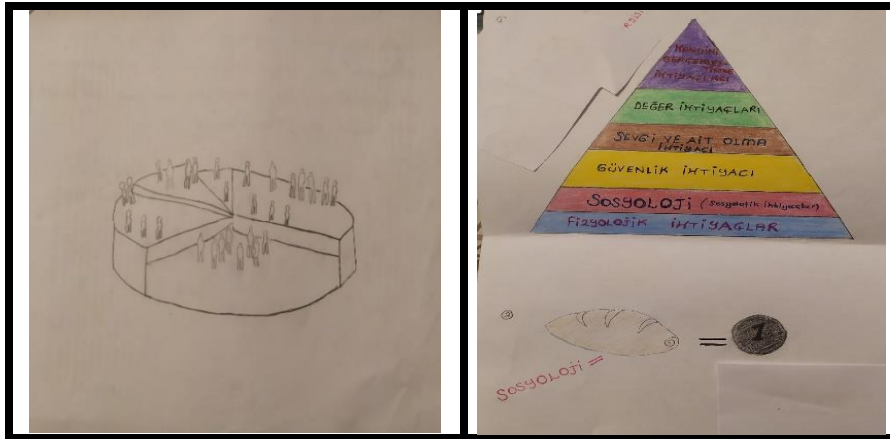
göstermektedir. Resimlerin ikisinde pasta dilimi kullanılmıştır. Bir tanesinde dört kişinin elinde yer alan ve üzerinde sosyoloji yazan pasta dilimleri birleştirilmeye çalışılmıştır. Katılımcının bu resimde anlatmak istediği temel bağlam ise toplum kavramından türetilir. “İnsanların biraraya gelmesi ve aralarında oluşturdukları etkileşim üzerine bir bütün haline gelerek oluşturdukları toplulukları” inceleyen bir sosyoloji tanımlaması yapılır. Bu betimlemeye eklenen diğer bir bağlam ise “sosyolojinin insanların içinde bulunduğu her sorunu ele alışdır.” Pasta kategorisinin yer aldığı diğer resimde ise sosyolojinin verilme biçimi aynı bağlamda birleşmiştir. “Sosyoloji farklı kategorilere ait olsak da ortak bir paydada buluşma niteliğidir” şeklinde resmi betimleyen katılımcı için sosyoloji, farklılıkların birlikteliğini ele alan bir disiplin tanımlaması mevcuttur (Resim 3). “Sosyoloji toplumun kendisidir” söylemini ön plana çıkartan katılımcının zihninde sosyolojiye yüklediği anlam, “toplum” varsa “sosyoloji de var” ilişkiselliğinin kurulmuş olmasıdır.

Bu alt temada dikkat çeken önemli resimlerden birisi katılımcının “Maslow’un İhtiyaçlar Hiyerarşisi” piramidini kendine uyarlamasıdır. Piramidin en altta yer alan fizyolojik ihtiyaçların hemen üstünde “sosyoloji (sosyolojik ihtiyaçlar)” yer almaktadır. Piramide ekli bir alttaki resimde ise sosyoloji etiketi yapıştırılan ekmek yanına koyulan “=” işaretiyle 1 TL’ye eşitlenmiştir (Resim 4). Resimle ilgili katılımcının aktardığı bağlam, sosyolojinin nasıl konumlandırıldığı ile ilgili dikkat çekici bağlama sahiptir. Katılımcı, ihtiyaçlar hiyerarşisine ekstra bir basamak eklemiştir. Katılımcının piramitle ilgili yaptığı eklentinin sebebini şu şekilde ortaya koyduğu görülmüştür:

“(...) Ben bu piramitte bir eksiklik olduğunu düşündüm. O eksiklik ise sosyolojidir. İnsanlar topluluk halinde yaşayan canlılar olduğu için, bu topluluğu idare edecek ve insanların hayatına temel teşkil edip onları sorunsuz bir şekilde bir arada tutabilecek bir şeye ihtiyaçları var. O da sosyolojidir. Sosyoloji kendini toplumda var eder, toplum onun için önemlidir (...) insanların fizyolojik ve sosyolojik ihtiyaçları karşılandığında diğer ihtiyaçlar onlar için aşılması en kolay ihtiyaçlar gibi gelecektir. Sosyoloji en büyük ve en temel ihtiyaçlardandır” (Katılımcı 17).

Aynı resimde yer alan ekmek görseline katılımcı tarafından ayrıca anlam yüklendiği görülmüştür. Sosyoloji “karnımız acıktığında aklımıza ilk gelen ekmek gibidir” diyen katılımcı, sosyolojinin bu haliyle “evlerden sofralardan eksik olmadığını” betimlemiştir. Ekmekle kurduğu metaforik ilişkiyi güçlendirmek için katılımcının kullandığı söylem alanının oluşma biçimi şu şekildedir:

“(...) ekmek ister zengin ister fakir olsun herkesin sofrasında bulunur (...) sosyoloji de vardır herkesin sofrasında ama görünmez onun görünen hali ekmektir. Bütün insanların temel besin kaynağı ekmektir, doyulmaz onsuz, sosyoloji de böyledir bir yaşam tarzına dönüştü mü vazgeçmek imkansızdır (...) ekmeğin emek isteyen zorlu uzun bir hikayesi vardır bakıldığında (...) ekmeğin bu hikâye sürecinde birçok insana ihtiyaç vardır (...) toplumun bir uyum içerisinde olmasını sağlayacak olan sosyolojidir. Sosyoloji emektir, ekmektir, ekmek parasıdır” (Katılımcı 17).

Resim 3 ve 4. Kategorilerden Sosyolojik Bilgiye

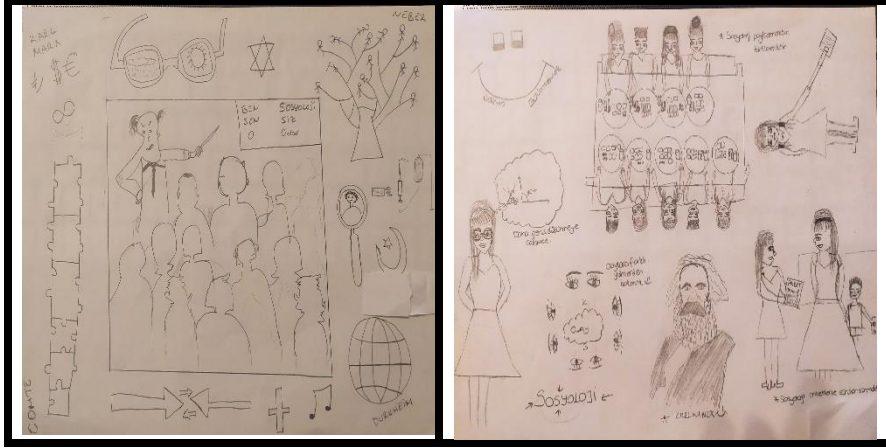
Sosyolojik bilme biçiminin kategorileştirme alt temasında yer alan son iki resimden birisinde yükselişe geçmiş bir grafik eğrisi ve bu eğrinin üzerine yazılan *“sosyoloji mutlulukta yükselmiştir”* yazısı dikkat çekmektedir. Mor, mavi ve yeşil elbise giymiş üç insanın oturduğu grafiğin altında farklı boyutlarda çarklar çizilmiştir. Katılımcı için çarkların ifade ettiği bağlam, sosyolojinin düşünmenin bir araç olarak ne kadar önemli olduğuna yapılan vurgudur. Renkler ve insanların birlikteliği de sosyolojik bilginin toplumla ve toplumda yaşayan farklılıkların birlikteliğine odaklandığını göstermek üzere kullanıldığı şeklinde yorumlanmıştır. Son resim ise kâğıdı dörde bölen katılımcının her bir farklı parçaya mevsimleri yerleştirmesiyle ortaya çıkmıştır. *“Sosyoloji bir toplum bilimidir”* diyen katılımcı için mevsimlerin kullanılma sebebi *“insanlar doğa olaylarına müdahale edemediği gibi sosyolojide toplumdaki olaylara müdahale etmez”* yönündeki yargısını güçlendirme amaçlıdır. Böylece sosyoloji, bir önceki görsellerde yer alan müdahaleci yönünden arındırılmaya çalışılmıştır.

2.1.3 Sosyolojik Bilme Biçiminin Mekânsal Konumlandırılması

Çalışmanın bu alt temasında resimlerde dikkat çeken mekânsal ortalıktan hareket edilmiştir. Resimlerde derslik olması anlamının ötesinde bütün insanları bir araya getirmiş bir üst bağlam olarak çizilen sınıf, sınırları çizilmiş bir alanda sosyolojik bilgiye ulaşmanın araçlarını sunması bakımından dikkat çekici bulunmuştur. Bu bağlamda sınıf ve onun içerisinde gösterilen dünya, *“doğruluk/kesinlik”* alt temasının oluşturulmasında önemli bir nokta olmuştur. Sınıf içerisinde bir öğrenim metodu olarak sosyolojik bilme biçimlerine içkin olan en temel vurgu *“farklıkların birlikteliğini öğreten bir disiplin”* olmasıdır. Resimlerden birisinde tahtaya yazılmış *“ben, biz, sen siz o öteki”* kavramları sosyolojinin bu yönünü ön plana çıkarma olarak yorumlanmıştır. Katılımcı için sosyolojinin öğrenilmesi gereken *“yer”* sınırları çizili bir alanda gerçekleşmektedir. Aynı bağlamı kullanan bir başka katılımcı sınıf içi ders anlatımında *“sosyolojinin sunduklarını”* çerçevenin dışında birçok görseli kullanarak tamamlamıştır. Marx’ın kapitalizm çözümlemesine yapılan atıf, Comte’ un ilerleme kuramı, Weber’in insanın anlam dünyasına girme metodu ve Durkheim’in toplum kavramı, resimde dikkat çeken temalar olmuştur (Resim 5). Resmin vurgusu, sosyolojik bilginin içeriğine ve sahip olduğu sınırlara dönük olması bakımından önemli kabul edilmiştir.

“Sosyoloji paylaşmaktır, birlikteliktir” söyleminin kurduğu diğer bir resimde sosyoloji bilgisinin nasıl, nerede ve hangi biçimlerde kazanıldığı anlatılmıştır. Bu bağlamda resimlerde kullanılan her bir görsel, ayrı bir alt söylemi anlatmıştır (Resim 6). *“Daima gülümsemek”* diyerek sosyoloğun iletişim biçiminin nasıl olması gerektiğine gönderme yapan katılımcı, bir kadın olarak çizdiği sosyoloğun kafasında yer alan üçgen görseliyle *“daha geniş düşünmeye çalışmak”* vurgusu yapmıştır. Sosyolojinin diğer özelliklerinde ise sırasıyla; *“olaylara farklı yönlerden bakmak, Karl Marx ve anketler/mülakatlarla sorular sormaktır”*. Katılımcının her bir özelliği betimlediği noktalar, sosyolojinin ne olmadığı sorusuna verilen alternatif bir yanıt olarak yorumlanmıştır.

“Sosyoloji birlikte hareket etmeyi, toplumla iç içe olmayı, paylaşmayı, aynı sofradan yemek yemeyi birlik beraberliği hatırlatır; hayata pozitif bakmayı toplumdaki herkese gülümsemeyi hatırlatır; sosyoloji dar düşünmemeyi geniş açıyla bakmayı hatırlatır (...) sosyoloji toplumla bütünleşip sahaya inip toplumu analiz etmektir” (Katılımcı 5).

Resim 5 ve 6. Sosyolojik Bilme Biçimine Çerçeve Çizme

Derslik betimlemesine sahip bir diğer resimde “sosyoloji farklı düşüncelerin bir araya gelip konuşulduğu yerdir” söylemi kullanılmıştır. Sosyolojinin “evrensel” olduğuna yapılan vurgu, “sosyoloji insanlar tek bir çatı altında toplayan ev gibidir” şeklinde devam etmiştir. Sosyolojik bilme biçiminin mekânsal konumuyla ilgili sıklıkla kullanılan derslik, son resimde de mesleki anlamda öğretmenliği vurgu yapılması kaygısıyla kullanılmıştır: “Sosyolojinin ilk anlamı mesleki anlamda öğretmenlik. Öğrencilerin olduğu onlarla bir hayatı paylaştığın zaman” (Katılımcı 28).

2.1.4 Metafizik Bir Bilme Biçimi Olarak Sosyolojik Bilgi

Metafizik klasik anlamıyla fizik bilimlerinin ötesinde olan anlamında kullanılır. Fizikötesi, doğaüstü, mistik ve bunlara benzer birçok kavram akla gelmektedir. En yaygın kullanılan anlamlarından birisi varlığın doğasına dair en temel sorularla ilgilenen alan olmasıdır. Sosyolojik bilme biçimlerinin metafizik olarak deneyimlenmesinin oldukça dikkat çekici bir tarafı vardır. Öncelikle bir bilme biçimi olarak sosyolojide büyük resmin tamamını görmeye odaklıdır. Çalışmada alt bir tema olarak kullanılmasında resimlerde ön plana çıkan “damla” sembolizminden türetilmiştir.

Damla ve deniz sembolizmi, tasavvufta sıklıkla kullanılan bir temadır. Damlanın insanı, denizin ise Tanrıyı temsil ettiği varsayılır. Yıldırım’ın (2018) yaptığı çalışmaya bakıldığında damla-deniz ilişkisinin boyutlarına dair bir fikir edinmek mümkün görünmektedir. Yıldırım, damlanın tasavvufta küçüklüğü, eksik ve muhtaç olmayı temsil ettiğini söylerken, damlanın yolculuğunun aynı zamanda insanın yolculuğu anlamında kullanıldığını dikkat çekmiştir. Diğer taraftan deniz ise sonsuzluğu, uçsuz bucaksızlığı, büyüklüğü ve damlalar başta olmak üzere bütün suların kendi mahiyetinde kaybolması itibarıyla vahdeti sembolize etmektedir. Damla denize karışarak yok olur ve onunla bütünleşir. Ayrıca tek bir damlada denizin özelliklerini bulmak da mümkündür. Kuşkusuz resimlerde kullanılan “damla” metaforunun doğrudan tasavvufi karşılığını düşündürtümese de topluluk içerisinde yok oluş fikrini temsil etmesi bakımından aynı anlamda yorumlanmıştır. Bu “yok olma” hikayesinin anlamlı olmasının temel nedeni ise katılımcıların çizdikleri resimlerde topluma atfettikleri gücün betimlenmesidir. Betimleme, toplumsal alanın bireyde bıraktığı izlerini dışavurumlarını yansıtır. Böylece resimleri yorumlarken “sosyolog(adayının)un önceden inşa edilmiş sosyal gerçekliklerle kuşatılmış olduğu” (Bourdieu & Wacquant, 1992: 235) ön kabul olarak kullanılmıştır.

Ters döndürülmüş bir şemsiye içerisinde düşen damlalarla anlatılan resimde, katılımcının her bir yağmur damlasının “farklı bireyleri” temsil ettiğini söylemesi dikkat çekici bulunmuştur. Katılımcı şemsiye içerisindeki su birikintisini de “toplumla” özdeşleştirilmiştir (Resim 7). Böylece sosyolojik bilme biçiminde “damlaya” yüklenen metafizik bir anlamın keşfedildiği görülmektedir. İkinci resimde şemsiye ters dönmüştür ancak damlalar yine görselin merkezi konumundadır. Resimde “şemsiye bir çatıdır” ve sosyoloji bu çatı altında “topluma ait bütün unsurları toplamakla yükümlüdür”

söylemi kullanılmıştır. Burada da yağmur damlalarının şemsiyede yok olduğu ve şemsiyenin kurucu öğeleri olarak *"birlik"* ve *"beraberlik"* kavramlarının ön plana çıkartıldığı tespit edilmiştir.

Sorunların ateş olarak tasvir edildiği ve bu ateşlerin ortasında dünyanın yerleştirildiği resimde damlalar, dünyanın üzerine düşen *"sosyoloji damlaları"* olarak çizilmiştir (Resim, 8). Karmaşıklığın ve kaosun ortasında bir dünyayı kurtaracak ve rahatlatacak bir *"su"* olarak resmedilen sosyolojiye burada da metafizik bir bilme veya kavrama biçimi olarak anlam yüklenmiştir.

Resim 7 ve 8. Damladan Denize

"Sosyoloji dört mevsim gibidir" adını koyduğu resmiyle katılımcının vurguladığı en temel nokta dört mevsimde de ortak özelliğin *"yağmur damlaları"* olmasıdır. Böylece damlalar, bir önceki resimlerde yüklenen anlam gibi bireyleri temsil etmekte ve dört farklı mevsimde bu damlaların kullanılmış olması da farklı toplulukları ifade etme kaygısı taşımaktadır. Böylece sosyolojik bilme biçimi, bu haliyle farklı topluluklardaki toplumsal alanları incelemektir. Kuşkusuz dikkat çekici en temel özellik, farklı topluluklar olsa da damlaların topluluk içinde yok olması alt temaya uygun bir görünüm olarak yorumlanmıştır. Bu kategoride yer alan son resimde ise bir pet şişe ve bardak çizilmiştir. Şişeden bardağa damla şeklinde su akışı görülmektedir. Böylece suyun bir bütün olarak akışkanlığı değil, *"damla"* şeklinde uzun sürecek bir yolculuğu betimlenmiştir. Yok oluş, yine gündemdedir. Böylece sosyolojik bilme biçimi doğrudan toplumla bütünleşmeyle özdeşleştirilmiştir.

2.1.5 Aydınlanma Sembolizminde Sosyolojik Bilme Biçimleri

Aydınlanma temasının tercih edilmesinde kuşkusuz resimlerde ön plana çıkan *"ışık"* söylemi önemli bir belirleyici olmuştur. Işık kelimesini tamamlayan diğer parçalar ise bilgi, düşünme, kitap, anahtar, büyüteç, el feneri ve gözdür.

Sosyolojiyi *"büyüteç"* olarak betimleyen bir katılımcı büyütecin altında resmettiği insanlarla *"etrafa diğerleriyle aynı açıdan bakmayan"* bir sosyolog ve onun kullandığı bilme biçimi kullanılmıştır. Kuşkusuz büyütecin diğer resimlerde de benzer şekilde kullanıldığı bağlamın oldukça geniş bir sembolik özdeşleştirmeyi içerdiği görülmektedir:

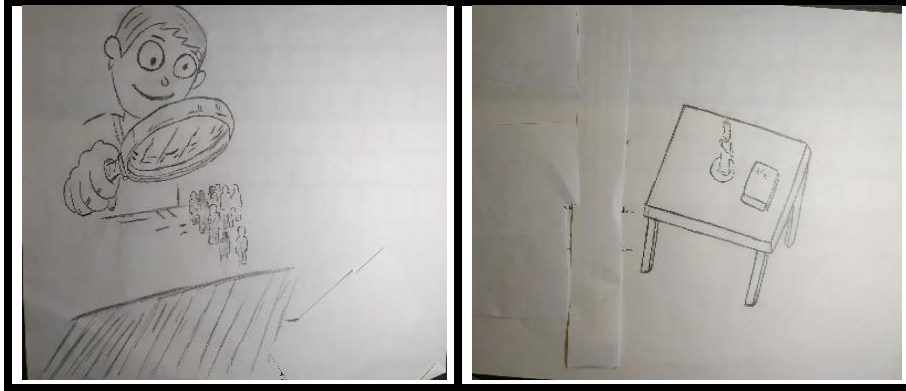
"Olayların detayını, inceliğini görmeye yarayan bir büyüteç. İstediginde cehaletin gölgesinde üşüdüğünde güneşe tutup ateş yakabileceğin ve ısınabileceğin bir büyüteç. Sosyoloji bir büyüteç olarak tasvir edildiğinde olayın ve olgunun görünmeyen ya da fark edilmesi zor olan detaylarını görmeye yardımcı bir bilim dalıdır. Ve yorumlama yapılırken herkes gibi klasik bir söylev yerine daha derin ve daha imgesel bir açıklama boyutu kullanmamızı sağlar" (Katılımcı 14).

Bir başka resimde aynı büyüteci tutan bir sosyolog görülmektedir. Sosyolog burada el ile gözü birleştiren bir aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanları büyüteç yardımıyla inceleyen sosyolog, aynı zamanda bilimin aydınlatıcı işlevini de araçsallaştırmaktadır (Resim 9). Büyüteç dışında bir çift

gözü sosyoloji olarak tasvir eden diğer resimde katılımcı, “*sosyoloji insanlara topluma herkesin baktığından daha farklı bir bakış açısıyla baktığını*” ifade etmiştir. Bu bağlamıyla toplumu her yönüyle inceleyen bir sosyoloji, gökyüzünden bakan iki gözle betimlenmiştir. Böylece aydınlanmanın bir önceki resimlerde kullanıldığı biçimiyle farklılaşma söylemiyle ilişkilendirildiği görülmüştür. Benzer şekilde iki gözün kullanılması gerekliliğine yapılan vurgu, sosyolojik bilme biçimi içerisinde topluma “*bütüncül bir bakış*” için gerekli bir özellik olarak kabul edilmiştir.

Işık söyleminin kullanılması kuşkusuz bilim ve aydınlanma arasında kurulan doğrudan bir ilişki biçimidir. “*Sosyoloji topluma ışık tutar*” söylemiyle kurulmuş bir görselde ışık teması, elinde fener bulunan ve bu feneri insanlara doğru tutmuş sosyolog görseliyle kullanılmıştır. Burada topluma ışık tutuyor olma hali bilimin yol göstericiliği ve toplumsal hayatı düzenleyici rolüne atıf yapma amacıyla kullanıldığı yorumlanmıştır. Işık ve bilimin birleştirildiği bir başka resimde ise devreye “*karanlık*” teması da sokulmuştur. Bir masa üzerinde yanan bir mum ve üzerine bilgi yazan bir kitabın kullanıldığı resimde vurucu tema sosyolojinin “*düşünmeyi temsil ettiğine*” yapılan güçlü vurgudur (Resim 10). Nitekim katılımcının kullandığı dil, bilimin içerisinde ana temalara yapılan vurgularla ön plana çıkmıştır.

“Mumu düşünme olarak ele aldım. İnsanlar düşünerek öğrenebilir. Bir şeyler elde edebilmek bilgi sahibi olmak için düşünmeli, araştırmalı, irdelemeli ve öğrendiklerini anlamlandırmalıdır bence (...) Sosyoloji düşünerek aydınlanmadır” (Katılımcı 37).

Resim 9 ve 10. Aydınlanma

Aydınlanma temasının doğrudan kullanıldığı bir diğer resimde elinde kitap ve kalem olan bir adamın toplumu nasıl aydınlatıcı bir rol üstlendiğine atıf yapılmıştır (Resim 11). Katılımcı söylemini “*okuyan, araştıran, gözlem yapan sosyolog her zaman toplumu fikirleriyle aydınlatmaya çalışır*” şeklinde ifade etmiştir.

Resim 11 ve 12. Aydınlanma

Aydınlanmaya eşlik eden önemli sembolik anlamlandırmalardan birisi de anahtar ve kapı metaforu olmuştur (Resim 12). Burada kullanılan söylem “sosyoloji her kapıyı açan anahtardır ve ışık saçır” şeklinde ifadelendirmiştir:

“Çizdiğim resimde kilit toplumu, anahtarda sosyologları ifade eder. Çizdiğim kilit açılmamış bir kilittir (...) sosyoloji ve sosyologlar sorunların nedenlerini tespit ederek çözüm yolları bulur. Anahtar o kilidi açmak için bir çözüm yoludur” (Katılımcı 23).

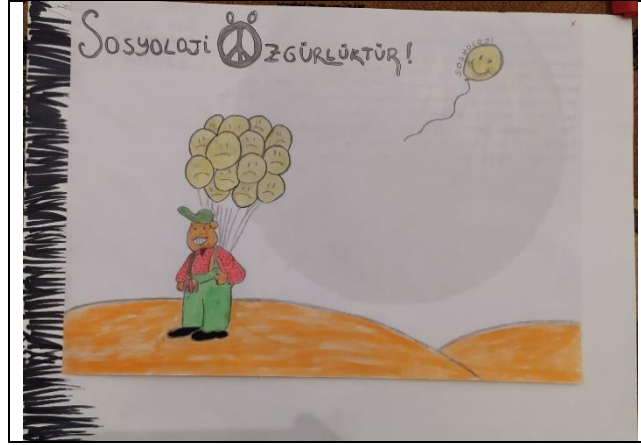
2.1.6 Protest Tavrı: Sosyoloji Bir Direniş Biçimi mi?

Sosyoloji rahatsız edici bir disiplindir. Rahatsız ediciliği, bireye verdiği güç duygusundan ileri gelir. Bu güç, sosyoloji bilgisinin eleştirel düşünme biçimiyle ilişkilidir. Direniş biçiminde topluma karşı tavrı alış söz konusudur. Topluma tavrı alma, aynı zamanda iktidar ilişkilerinin de eleştirilmesini zorunlu kılar. Foucault (2000a), insanın olduğu her yerde toplumsal alan derinlemesine nüfuz etmiş kaçınılmaz bir iktidar ilişkileri olduğundan bahseder. Foucault (2000b) toplumu farklı iktidarlardan örülü bir takım ada olarak tanımlar. Direniş kavramını da kullandığı yer bu ilişkilerin merkezidir. Foucault'ya (1993) göre iktidarın olduğu yerde direnme vardır. Bu bakımdan toplumun güçlü olduğu yerde direnişin olmasının da kaçınılmaz olduğunu ifade etmek mümkündür. Bourdieu ise sosyologların sahip olduğu bütün tanımlamaların sağ duyuya dayalı ön inşalardan oluştuğunu söylemektedir. Foucault'un direnişi, Bourdieu'nun aktardığı biçimiyle bahsi geçen bu ön inşadan kopmanın sosyoloji için bir zorunluluk olarak görülmesidir (akt. Bourdieu, 1991).

Resimlere atıfla kullanılan protest kelimesinde de muhalif bir tavrı vardır. Topluma karşı direnmenin bir dışavurumu olarak tercih edilen protest teması, sosyolojiye alternatif anlamlar yüklemeye çabasında da içermektedir. Verilere bakıldığında dikkat çeken ortaklık “özgürlük” kavramıdır. Duvarları yıkmak, kalıp yargılardan arınma bağlamıyla ilişkili olarak kullanılmıştır. “Sosyoloji deliliktir” atfının sıklıkla gündemde tutulduğu görülmektedir. Resimlerle ilgili detaylar, katılımcılarca yapılan betimlemelerle ilişkilendirildiğinde ortaya çıkan durumu şu şekilde aktarmak mümkündür;

“Denge” resminde bir ip üzerinde resmedilen cambaz, elindeki çubuğun iki ucunda iplerin birinde kalbin diğerinde beyin bağlı olduğu bir denge oyunu oynamaktadır. Resmin söylemi katılımcı tarafından “sosyoloji mantığın ve duyguların arasındaki denge” olarak betimlenmiştir. “Özgürleşim” resminde dikkat çeken ortaklık farklılıkların ve toplumsal alanın anlatıldığı bulutlar kullanılmıştır. Sosyoloji bu bağlamıyla “köşeye atılmış ve itilmiş herkesin” dilini tercüme eder vurgusu yapılan resimde okyanus olarak resmedilen topluma uzanan yağmurun hikayesinde aracılık rolü sosyolojiye yüklenmiştir. “Sosyoloji Özgürlüktür” resminin vurucu başlığı “sosyoloji özgürlüktür” ilkesidir (Resim 13). Farklı renklerin kullanıldığı resimde verilen anlam “sosyoloji hayata donuk bakmamaktır”

şekindedir. “Düşünmenin verdiği özgürlükle diğer insanlardan farklılaşmayı” gündeme getiren katılımcı “sosyoloji hayatın içindedir” söylemini kullanmıştır.

Resim 13. Sosyoloji Özgürlüktür

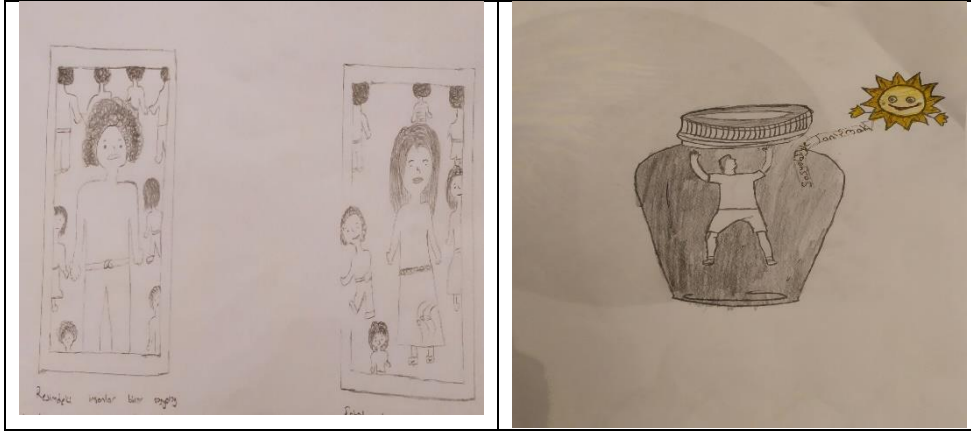
Kalıp yargıları ortadan kaldıran bir disiplin atfıyla ilişkili olarak sosyolojide görselleştiren şeylerden birisi duvarlar yıkan bir sosyolog tipolojisidir. “Sosyoloji duvarları yıkmaktır” diyen katılımcı için odak sosyolojinin toplumsal engelleri ortadan kaldırılmasıdır. Aynı zamanda görsel kalıp yargıların kırılmasına gönderme yapan bir diğer katılımcı zincirlerini kıran bir adam görseliyle kurtuluşu sembolize etmiştir (Resim 14 ve 15). Sosyolojinin toplumu karşısına alışı, bir yöntem olarak benimsenir ve “delilik hali” olarak ifadelendirilir. Çünkü sosyoloji bireye onu baskı altında tutan zincirleri kırdırırken “olmamış, kararmış, kaybolmuş olana çare” bir anlamlandırılmaya tabi tutulur. Cangızbay (1999), Saint Simon’ un sosyolojiden özgürlüğün bilimi olarak söz etmesinden hareketle sosyolojiyi “özgürlüğün bilimi olarak” tanımlamanın oldukça kullanışlı olduğuna dikkat çekmiştir. Sosyolojiye atfedilen özgürleştirici edim, eleştirel düşünme ve farklılaşma pratiğinin uzantısı olarak düşünülmelidir. Zijderveld’ in (2007) “Sahnelik Toplum” çalışmasında vurguladığı biçimde sosyolojinin “iğneleyici”, “meydan okuyucu” ve “hayati önem derecesinde olması” aynı bağlamla ilişkili düşünülmüştür. Böylece katılımcıların zihinlerinde deneyimlenen sosyoloji bilgisi, “sosyolojik düşünme” geleneğiyle tutarlı görülmektedir.

Resim 14 ve 15. Direniş Odağı Olarak Sosyoloji

Sınırları çizilmiş bir alanın “darmadağın edilmesi” bağlamında direnişin yansıması olarak iki resim yorumlanmıştır. Bunlardan birisi bir resim içerisinde iki farklı pencere ile anlatılan sosyoloji

anlatısıdır. Pencerelerin birisinde “topluma hangi gözle bakacağını bilmediği için çerçevenin içinde kalmaktan kurtulamayan insanların” görseli yer alırken, diğer pencerede sınırların ortadan kalktığı bir durum betimlenmiştir. Resimdeki ikinci görseldeki pencerede ise “topluma nasıl ve hangi gözle bakacaklarını bildikleri için çerçevenin dışına çıkabilen insanlar” görülmektedir (Resim 16). “Direnişin sunulma” biçimi olarak diğer bir resimde ise kavanoz içerisinde yer alan bir insanın “sosyolojiyle tanışması” resmedilmiştir (Resim 17). Bu resimde bir önceki resimde olduğu gibi sınırların yumuşak bir biçimde ortadan kalkışı değil, “kırılma” teması kullanılmıştır. Aynı zihinsel tutumun dışa yansımaları olarak okunabilecek her iki resimde, katılımcıların bunu nasıl deneyimledikleri camın durumuna göre yumuşak veya şiddetli olmaktadır.

Resim 16 ve 17. Bireysel Direnişlere Alternatifler

Sosyolojiyi “üçüncü göz” olarak tanımlayan bir başka katılımcı, sosyolojinin sorgulayıcı tavrının “prangalardan kurtulmak” bağlamını yansıttığını vurgulamıştır. Sosyolojiyi bir kuş üzerinden resmeden diğer bir katılımcı ise kuş gövdesi olarak tanımladığı sosyolojinin, diğer sosyal bilimleri kurucu bir bağlama sahip olduğuna değinmiştir. “Sosyoloji olmadan diğer disiplinlerin de eksik kalacağını” ifade eden katılımcının anlamlandırma biçimi, eleştirel düşünmeyi kazandırması bağlamında diğer sosyal bilimlerden farkını da ortaya koyan “zincirlerden kopuş” betimlemesiyle aynı bağlamda birleşir.

3 Sonuç: Sosyolojiye Çağrı

Sosyoloji, söyleyen kişiyi güçlendiren bir disiplindir. Sosyolojiyle temas eden birey, genişleyen, derinleşen ve güçlenen bir iç güç kazanmaktadır. Sosyolojinin çerçevelediği bir alana dahil olan birey, aynı zamanda deneysel bir alanda sosyoloji bilgisinin kendisiyle birlikte inşa sürecine dahil olmaktadır. Bu bağlamda sosyolojinin sözden öte bir anlamı vardır. Bir içsel ağ sistemi kurar ve bu ağla birlikte bireyin zihin katmanlarını sarar. Rahatsız ediciliği ağın gücünden kaynaklanır. Sosyoloji bilgisinin dışavurumu uzun bir süreci kapsar ve sahayla kendisini cisimleştirir. Deneyimlerle güçlenir ve alanın kendisiyle bütünleşir. Saha bir laboratuvarıdır ve orası aynı zamanda bir deneyim alanıdır. Bu deneyim alanında yer alan aktör hem kendisini hem de dışındaki gerçekliği sosyolojik bilginin nesnesine dönüştürmektedir. Nesnesine yakınlık kuran sosyolojik bilgi için yöntemin olması gerekliliği tartışmasız bir “tabu”dur ve tartışılmaya açık değildir. Sosyoloji bilgisinin zihni bir ağ olarak sarışında 8 aşamalı bir süreç işler. Sosyoloji bilgisi sızar, bulaşır, organize eder, yapılandırır, esnetir, eleştirir, örer ve ağ kurar.

- *Sızma*; sosyolojik bilginin zihne ilk giriş aşamasıdır ki bu farkında olmadan gerçekleşen bir süreçtir.
- *Bulaşma*; bireyin yaşanmışlıklarını ve sahip olduğu diğer bilgisel alanları yerinden etmeye başlar. Bireyi ve sahip olduklarını sarsıcıdır.

- *Organize etme*; bilgileri ve yaşanmışlıkları birbirleriyle yeniden ilişkilendirir, ilişkiyi sosyolojik bilgiye dahil eder.
- *Esnetme*; zihinde yer alan yapısal durumları esnetir, sabitlikleri ortadan kaldırır ve temel yaşam becerilerini yeniden tanımlama seçeneği sunar.
- *Yapılandırma*; ilişkilendirdiği bilgiyi sosyolojik bilgiye göre yeniden yapılandırır.
- *Örüntüler*; örüntüler oluşturur ve yeni bir bakış/yaklaşım/anlayış sunar.
- *Bağ kurma*; sosyolojik bilgiyi sahaya sürme ve saha bilgisiyle bütünleşme aşamasını ifade eder.
- *Sorgulama*; sosyolojik bilginin eleştirel düşünce biçimine dönüşüdür. Burası sosyolojinin özgürleştirici yönünü temsil eder.

Ontolojik yarıklık; sosyolojide bu ilkeler arasındaki kopukluk ya da uygunsuzluk halinin dışı yansımasıdır. Bu aynı zamanda sosyolojik düş gücünün zayıflamasıdır. Bu yarıklık, beden ile zihin arasındaki kopuşu temsil eder. Zihin, metodolojik ilkeselliğe denk düşerken beden saha kısmını temsil eder. Bugün Türkiye’de sosyoloji bilgisi üretme alanındaki yüzeyselliğin kaynağı derinlerde yatar. Burada içselleştirilmemiş sosyolojik bilginin tutunamadığı saha uygulamalarından söz etmek gerekir. Yerli sosyoloji vb. tartışmalarda da benzer durumları görmek gerekir. Kopuşlar keskindir ve çok karmaşıktır. Aynı zamanda sosyolojik bilgi üretme biçimleri “epistemik klanlarla” ilerler. Temellerden kopuşlar, reddetme ve direniş üretme pratikleri yerli sosyoloji misyonunu üstlenmiş (!) sosyolojilerin açmazına dönüşmüştür. Kopuş söz konusu olduğunda sosyolojiyi toplum mühendisliğine uyarlama söz konusudur. Bu uyarlama da Türk sosyolojisinin politik eğilimlerinin ağır basmaya devam ettiğini göstermektedir. Reddediş, sosyoloji bilgisinin doğasını inkâr etmekle ilişkilidir. Direniş ise gerçekliğe kendini kapatma, disiplinlerarası kaymaların yaşanması ve sahadan elde edilen verilerin sıradanlaştırılmasına ilişkilidir. Burası epistemik klanlara dönüşmenin nihai aşamasıdır. Bütün bunlara metodolojik kusurlar da eşlik eder. Metod problemi, başlı başına sistematik bir düşünme eksikliğini yansıtmakla birlikte “kopyala-yapıştır” formatına da gönderme yapmakta ve sıklıkla da disiplin kaymalarına işaret etmektedir. Türk sosyolojinde “metod problemi”nin en başından beri yaşandığı varsayıldığında, günümüzde ısrarla sosyolojiyi gündelik hayattan uzaklaştırma çabası ve sosyolojinin bilimselliğini tartışmaya açtıran eksen kaymaları bu bağlamda sosyolojinin güncellenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Bu çalışma, farklı bir yol izlediğini takiple sosyolojik bilginin ne olmadığına işaret etmek için yapılmıştır. Çalışmada araştırmacının kendini konumlandığı alan merkezi bir önem taşıdığından araştırma fenomenolojik yaklaşımı tercih etmiştir. Araştırmacının ders koordinatörü olarak takip ettiği iki temel dersin öğretilerinin (*Sosyolojiye Giriş ve Uygulamalı Sosyolojik Çalışmalar*) zihinsel çıktılarını ulaşma kaygısıyla yürütülmüş olan bu çalışmada “sınıf” yarı deneysel bir alan olarak kullanılmış ve katılımcılarla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir (42 kişi). Sosyolojik bilme biçimleri ana temasıyla işlenen verilerde toplumun bir güç olarak sosyolog(ların) adayları tarafından içselleştirilmiş olması dikkat çekici bulunmuştur. Toplumunu ifade ederken kullanılan kavramlar, Durkheim sosyolojisinin öğrencilerde baskın bir kuramsal arka plan oluşturduğunu göstermesi bakımından önemli kabul edilmiştir. Durkheim’ in güçlü bir isim olması, aynı zamanda öğrencilerin zihinlerinde bir hayalet figürüne dönüştüğünün de göstergesi kabul edilmiştir. Bu çıktı, Türkiye’de sosyoloji eğitiminde Durkheim etkisinin baskın bir eğilim olduğunu göstermesi bakımından araştırmada anlamlı bulunmuştur. Sosyolojinin özgürleştirici bir disiplin olarak betimlenmesi, “sosyolojinin özgürlük bilimidir” iddiasını somutlaştırmıştır. Sosyolojinin aydınlık ve ışıqla yan yana getirilmesi sosyolojinin eleştirel yönüne yapılan vurguyu dile getirmiş olması bakımından önemli bulunmuştur.

Araştırmada katılımcılar, anonimleştirilmiştir. Hiçbir değişken kullanılmaması ve sosyoloji bölümünde okuyan herhangi bir 1 ve 2 sınıf öğrencisi olma hali bahsi geçen anonimliği güçlendirmek için kullanılmıştır. Bu anonimlik, çizilen resimlerde sosyoloji ile zihnin birleşme noktalarında ortaya

çıkan sonuçları, Türkiye geneline hâkim sosyoloji eğilimlerine eklemek için tercih edilmiştir. Araştırmacının belirlediği 8 aşamalı süreç, çalışmada elde edilen verilerin yorumlayıcı çözümlenmeye tabi tutulmasından sonra elde edilmiştir. Sosyoloji, katılımcılar tarafından ilk başlarda farkında olmadan içselleştirilirken, eğitim süreci ilerledikçe özgürleştirici ve farklılaştırıcı bir işlevle donanmaktadır. Sosyolojik düşünme gücü adı verilen yetenek, katılımcıların sosyolojiyle geliştirdikleri bağın en temel dışa yansımalarından birisi olmuştur. Çünkü resimlerde kullanılan semboller, zihinde sosyolojiye ait dünyanın gündelik hayatla nasıl birleştirildiği oldukça net bir şekilde göstermektedir. Sosyoloji öğrencisi bu bağlamdan hareket edildiğinde hem aktör hem de aktanttır. Yani yaptığı işin hem öznesi hem nesnesidir. Sıklıkla deneyimlerin çerçevesini çizdiği, belli aralıklar da ise mekân ile arasına mesafe koyan sosyoloji öğrencisi, sosyolojik bilgi dediği gerçekliğin kurmaca değil, bir yaşama biçimi olduğunu vurgulamıştır. Sosyolojiye yaşam biçimi atfı yapma, aynı zamanda onun sahaya iddialı bir birlikteliğinin yeniden gündeme getirilmesini zorunlu kılmaktadır. Çalışmanın nihayetinde sosyolojinin mesleki bir öncelikten ziyade dünyayı derinlemesine anlamaya ve anlamlandırmaya çalışan entelektüel bir duruş olduğunu ifade etmek yerinde olacaktır.

Kaynakça

- Bauman, Z. (2010). Sosyolojik Düşünmek. A. Yılmaz (Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2021). Sosyoloji Ne İşe Yarar? A. E. Pilgir (Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bourdieu, P. (2012). Bir Otoanaliz için Taslak. İstanbul: Bağlam Yayınları
- Bourdieu, P. (2013). Seçilmiş Metinler. L. Ünsaldı (Çev.), Ankara: Heretik Yayıncılık.
- Bourdieu, P. (2014), "Sosyolojiye Övgü", E. Koytak, (Çev.), Cogito: Pierre Bourdieu Özel Sayısı, 76, ss.8-15.
- Bourdieu, P. (2018). Sosyoloji Meseleleri, L. Ünsaldı (Çev.), Ankara: Heretik Yayınları.
- Cangızbay, K. (1999). Sosyolojiler Değil Sosyoloji. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Cevizci, A. (1999). Felsefe Sözlüğü. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Comte, A. (2015). Pozitif Felsefe Dersleri ve Pozitif Anlayış Üzerine Konuşma. E. Ataçay (Çev.), Ankara: Bilgesu Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2020). Nitel Araştırma Yöntemleri, S. B. Demir (Çev.), Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çarpar, M. C. (2020). "Sosyolojide İki Niteliksel Desen: Fenomenolojik ve Etnografik Araştırma", The Jurnal of Social Science, 4 (8), ss.689-704.
- Durkheim, E. (2011). Dini Hayatın İlkel Biçimleri. F. Aydın (Çev.), Ankara: Eski Yeni Yayınları.
- Durkheim, E. (2019). Sosyolojik Yöntemin Kuralları. Ö. Doğan (Çev.), Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Duverger, M. (2002). Sosyal Bilimlere Giriş. Ü. Oskay (Çev.), Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Esgin, A. (2015). "Sosyal Bilimci mi, Yoksa Doksalog Tekniyenler miyiz? Türkiye'de Bazı Sosyoloji Pratikleri Üzerine Eleştiriler", Sosyoloji Konferansları 52(2), ss.191-220.
- Feyerabend, P. (2012). Akla Veda. E. Başer (Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Feyerabend, P. (2020). Yönteme Karşı. E. Başer (Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Güvenç, B. (1996). İnsan ve Kültür. İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Hekman, S. (1999). Bilgi Sosyolojisi ve Hermeneutik. H. Arslan ve B. Yıldız (Çev.), İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Hira, İ. (2000). "Sosyal Bilimler: Yasa Koyucu Tasarımdan Yorumcu Tasarıma", Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi, 3, ss.81-97.
- Kant, I. (1982). "Aydınlanma Nedir Sorusuna Bir Yanıt." N. Bozkurt (Çev.), Felsefe Yazko Dergisi, sayı 4.
- Koytak, E. (2014), "Tahakküme Hükmetmek: Bourdieu Sosyolojisinde Toplum ve Bilim İlişkisi", İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi, Sayı: 25 (2), s. 85-101.
- Kuhn, T. (2003). Bilimsel Devrimlerin Yapısı, N. Kuyaş (Çev.), İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Kutlu, İ. (2013). Rasyonalite ve Ritüeller. Uludağ Üniversitesi Sosyoloji Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Bursa.
- Mills, C. W. (2007). Toplumbilimsel Düşün. Ü. Oskay (Çev.), İstanbul: Der Yayınları.
- Özlem, D. (2017). Max Weber'de Bilim ve Sosyoloji. Ankara: Notus Kitap Yayınevi.
- Pietkiewicz, I., & Smith, J. A. (2014). "A Practical Guide to Using Interpretative Phenomenological Analysis In Qualitative Research Psychology". Psychological journal, 20(1), pp. 7-14.
- Sağır, A. (2012a). "Modernden Postmoderne Geçişte Sosyal Bilimlerin Felsefi Temellerinin Sarsılışı", KUTADGUBİLİĞ, 21, ss.25-55.
- Sağır, A. (2012b). "Bir Gelecek Ütopyası: Türk Sosyolojisini Metodolojik Temellerinden Sorgulamak Mümkün müdür?", Düşünen Siyaset, 28, ss.27-40.
- Sağır, A. (2014). Uygulamalı Sosyolojik Çalışmalar. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Sağır, A. (2019). "Türkiye'de Yeni Din Sosyolojileri Kimliği Üzerine Metodolojik Bir Tartışma", Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 22(2), ss.94-123.
- Slattery, M. (2007). Sosyolojide Temel Fikirler, Ü. Tatlıcan (Çev.), Bursa: Sentez Yayıncılık.
- Smith, J. A., & Osborn, M. (2004). "Interpretative Phenomenological Analysis". In G. M. Breakwell (Ed.), Doing Social Psychology Research (p. 229–254). British Psychological Society; Blackwell Publishing.
- Smith, J.A., Flowers, P. ve Larkin, M. (2009). Interpretative phenomenological analysis: Theory, method, research. London: Sage Publications.
- Smith, J.A., Jarman, M. and Osborn, M. (1999). "Doing Interpretative Phenomenological Analysis". In: Murray, M. and Chamberlain, K., Eds., Qualitative Health Psychology: Theories and Methods, Sage, London, 218-241. <http://dx.doi.org/10.4135/9781446217870.n14>
- Tatlıcan, Ü. (2011). Sosyoloji ve Sosyal Teori Yazıları. Bursa: Sentez Yayıncılık.
- Tekeli, İ. (2001). "Toplum Bilimlerin Önünü Açmaya İnsan Modellerini Tartışarak Başlamak", (iç) Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek. İstanbul: Metis Yayınları.
- Wacquant, L. J. D. (2003). "Giriş", Düşünümsel Bir Antropoloji İçin Cevaplar. P. Bourdieu ve L. J. Wacquant, (Çev. N. Ökten), İletişim Yayınları: İstanbul.
- Zijderveld, A. (2007). Sahnelik Toplum. K. Canatan (Çev.), İstanbul: Pınar Yayınları.

Kaynak Gösterimi / Cite This Article

APA: Sağır, A. (2021). Sosyolojiye Çağrı: Sahayı Deneyimlemenin Düşünümselliği Üzerine. *Sosyolojik Bağlam Dergisi*, 2(1), 1-19.

Sağır, A. (2021). Sosyolojiye Çağrı: Sahayı Deneyimlemenin Düşünümselliği Üzerine. *Journal of Sociological Context*, 2(1), 1-19.
